

DE PASSIE VAN EEN GEDREVEN POLITICA

De memoires van
Paula D'Hondt

Ik denk nog bijna elke dag aan Paula D'Hondt, ondanks het feit dat deze christendemocratische politica al een kwarteeuw de actieve politiek heeft verlaten. In 1986 voerde ze bij de Belgische spoorwegen de maatregel in dat zwangere vrouwen gratis in de eerste klas mogen rijden, en op mijn pendeltrein zie ik dagelijks wel iemand die daar gebruik van maakt. Af en toe vraag ik me af: zou die vrouw weten dat Paula D'Hondt destijds die beslissing heeft genomen? En ook: waarom volgt de rest van de wereld eigenlijk niet deze eenvoudige en doeltreffende maatregel?

Ik sta wat langer stil bij deze beslissing omdat ze, in al haar eenvoud, heel kenmerkend is voor de manier waarop D'Hondt (1926) politiek bedreef. Je zult geen ronkende theoretische verklaringen van haar terugvinden, ook niet in het nieuwe boek *Moed en mededogen*, waarin ze terugblijkt op haar politieke loopbaan. Echt grote ideologische conflicten waren ook niet direct haar stijl, en ze heeft nooit de brandende ambitie gehad om tot het hoogste ambt door te groeien. In feite deed ze aan politiek als een sociaal werkster, en ze volgde daarmee haar basisopleiding. Hoe kunnen we het leven van de mensen beter en gemakkelijker maken? Op welke manier kan de overheid ervoor zorgen dat juist de zwakkeren dat noodzakelijke steuntje in de rug krijgen? Hoe geven we vrouwen meer kansen?

Die vragen waren telkens haar leidraad bij haar lange politieke carrière, als senator, staatssecretaris en minister. Maar laten we eerlijk zijn: die loopbaan alleen zou haar nooit een plaats opleveren in de volgende editie van de *Politieke geschiedenis van België*. Ze verdedigde weliswaar de publieke dienstverlening bij de post en de spoorwegen, maar uiteindelijk zocht ze niet echt het harde conflict op met de liberalen die deze diensten toen al wilden privatiseren. Maar haar kans kwam op het einde van haar politieke loopbaan, toen ze in 1989 Koninklijk Commissaris voor het Migrantenbeleid werd. Het was de allereerste keer dat er in België echt werk gemaakt werd van een migratie- en integratiebeleid. Op het ogenblik van haar benoe-

Vier decennia na Nederland zien we dat ook in Vlaanderen de subcultuur van de christelijke arbeidersbeweging geleidelijk vervaagt

ming waren er niet zo veel enthousiaste fans: men zag het vooral als een uitloopbaan voor een politica die weinig ervaring had in de materie. Maar zoals men dat in het Engels zo fraai zegt: *she rose to the occasion*. D'Hondt omringde zich met bewaamde mensen, en ze publiceerde rapport na rapport over de grote uitdagingen: onderwijs, arbeidsmarkt, discriminatie, gelijke kansen. Je zou kunnen zeggen dat zij de agenda heeft vastgesteld voor het migratiebeleid in België, en ze deed dat met een grote flair en overtuigingskracht.

Het belang van die vier jaar dat ze Koninklijk Commissaris was, kan moeilijk overschat worden. Het migrantendebat is helaas een onderwerp dat zich heel gemakkelijk leent tot hoogdravende verklaringen en veel *Prinzipienreiterei*. Het verfrissende bij D'Hondt is dat ze daar ver van bleef, en gewoon bleef doorgaan met wat ze al heel haar leven had gedaan: problemen helpen oplossen, waar ze maar kon. Ze trok zich het lot aan van anderstalige kinderen op school, en van arbeiders die in slechte omstandigheden moesten werken. D'Hondt had heel goed door hoe belangrijk het was dat vrouwen van allochtone oorsprong ook betrokken werden in het emancipatieproces en ze was daarmee haar tijd ver vooruit.

Paula D'Hondt is nu 90 en ze kijkt met een zekere gelatenheid terug op haar leven en loopbaan. De wereld waarin ze opgroeide bestaat niet meer. D'Hondt werd geboren in een Oost-Vlaams dorp met de toepasselijke naam Kerksken, en ze bleef er levenslang onder de kerktoren wonen. Bij een uitdrukking als het "Rijkse roomse leven" denken we meestal terug aan oubollige

pastoors, maar D'Hondt herinnert ons eraan dat er ook een andere katholieke traditie bestond, die belichaamd werd door de Katholieke Arbeiders Jeugd van kardinaal Cardijn. Een gelovige subcultuur, maar met heel veel aandacht voor ontvoogding, de strijd voor sociale rechtvaardigheid en de noodzaak van solidariteit. Het zijn waarden die D'Hondt met de papepel kreeg ingegoten, die ze zonder meer trouw is gebleven, en die ze ook zonder enige schroom toepaste op het integratiebeleid. Net zoals de arbeiders, en dan zeker de arbeidersvrouwen, hun emancipatie hebben moeten bevechten, begreep D'Hondt dat ook immigranten, en vooral de vrouwelijke immigranten, net dezelfde strijd zouden moeten voeren. Haar verantwoordiging werd er in elk geval niet minder op naarmate ze ouder werd. Ook op hoge leeftijd mengde ze zich nog af en toe in het publieke debat, om te protesteren tegen geweld en racisme.

Die bezieling verklaart misschien ook een zekere verbittering in haar memoires. In de rest van Europa was de christelijke arbeidersbeweging al vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw grotendeels verdwenen, door de invloed van secularisering en economische groei. In Vlaanderen is die subcultuur nog enkele decennia in geleende tijd blijven spelen. De beweging bleef sterk, dankzij een sterke organisatie, goed functionerende diensten, een fijnmazige aanwezigheid tot in het kleinste dorp, en een rechtstreekse politieke invloed (de oud-premiers Wilfried Martens en Jean-Luc Dehaene golden als vertegenwoordigers van de christelijke arbeidersbeweging). De invloed van de beweging is relatief abrupt afgebroken in 2008, toen de bankencoöperatie Arco (de financiële kurk waarop de hele beweging dreef) werd meegezogen in een financieel avontuur. De christelijke arbeidersbeweging is die klap nooit meer te boven gekomen, en ze verloor bovendien politieke invloed door het groeiende electorale succes van de nationalistische N-VA. Vier decennia na Nederland zien we dat ook in Vlaanderen de subcultuur van de christelijke arbeidersbeweging geleidelijk vervaagt.

Paula D'Hondt en de politici van haar generatie hebben een enorme emancipatiebeweging vormgegeven. Om er nog even aan te herinneren: vrouwen kregen in België pas kiesrecht in 1948, toen Paula D'Hondt dus 22 jaar oud was. Om haar politieke engagement te begrijpen, moeten we terugkeren naar die jeugdervaringen, een tijd van ongelijkheid en achterstelling. Het is trouwens geen toeval dat D'Hondt actief was in de Denderstreek bij Aalst, de regio waar priester Adolf Daens meer dan honderd jaar geleden het fundament heeft gelegd voor een progressieve en sociale christendemocratie. Het is geen overdrijving om D'Hondt een waardige erfgename van priester Daens te noemen. Veel groepen hebben geprofiteerd van de emancipatiestrijd die zij mee heeft gevoerd: vrouwen, arbeiders, en ook allochtonen. Uit dit boek blijkt echter ook dat D'Hondt lucide genoeg blijft om te beseffen dat die tijd van een haast evidente verbondenheid nooit meer terugkomt, en dat vervult ons toch met een zekere weemoedigheid.

MARC HOOGHE

Moed en mededogen. Mijmeringen van Paula D'Hondt,
opgetekend door Johan Leman, Vrijdag, Antwerpen, 2016, 143 p.